

УДК 342.951

*О. А. Литвиненко,
аспірант кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки,
університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь*

СФЕРА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

*О. А. Litvinenko,
post-graduate student of the department of administrative law and process and customs security,
University of the State Fiscal Service of Ukraine, the city of Irpin*

SPHERE OF ENERGY SAVING AS A SUBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION

Стаття присвячена обґрунтуванню сутності сфери енергозбереження як об'єкта адміністративно-правового регулювання. На підставі виділених теоретичних підходів виокремлено ознаки сфери енергозбереження та сформульовано поняття адміністративно-правового регулювання у сфері енергозбереження що відтворюють її сутність.

The article is devoted to the substantiation of the essence of the sphere of energy saving as an object of administrative-legal regulation. Based on the isolated theoretical approaches, the signs of the sphere of energy saving are singled out and the notions of administrative-legal regulation in the sphere of energy saving that form the essence of it are formulated.

Ключові слова: енергозбереження, сфера правового регулювання, правове регулювання, адміністративно-правове регулювання.

Key words: energy saving, sphere of legal regulation, legal regulation, administrative and legal regulation.

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються на сучасному етапі розвитку українського суспільства, охоплюють усі суспільні сфери. Під впливом євроінтеграційних процесів не тільки здійснюється трансформація існуючих правових явищ чи поява нових, але й виникає потреба у їх дослідженні, переосмисленні понять, категорій та конструкцій, зокрема тих, які входять у сферу адміністративно-правового регулювання енергозбереження в Україні.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Теоретичні проблеми адміністративно-правового регулювання висвітлені на ґрунтовному рівні у роботах В. Авер'янова, О. Рябченко, І. Арістової, О. Бандурки, В. Бевзенка, Ю. Битяка, В. Гаращук, Н. Губерської, С. Гусарова, Р. Калюжного, М. Коваліва, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, О. Кузьменко, В. Курила, В. Ліпкана, Д. Лученка, Р. Мельника та інших видатних вчених.

Проте, в наукових працях досі не визначено внутрішньої природи адміністративно-правового регулювання сфери енергозбереження.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових підходів до розуміння понять сфера правового регулювання та адміністративно-правове регулювання визначити ознаки сфери енергозбереження, як об'єкту адміністративно-правового регулювання та сутності адміністративно-правового регулювання сфери енергозбереження.

Викладення основного матеріалу. Раціональне використання енергетичних ресурсів є складовою суспільного добробуту і запорукою досягнення економічно доцільної ефективності використання існуючих паливно-енергетичних ресурсів при дійсному рівні розвитку техніки та технології та дотриманні вимог до навколишнього середовища.

Визначення властивостей сфери енергозбереження, як об'єкту адміністративно-правового регулювання доцільно починати із з'ясування сенсу, який вкладається в категорію самого поняття «енергозбереження».

Так, на законодавчому рівні поняття «енергозбереження» закріплено у законі України «Про енергозбереження», згідно з яким "енергозбереження" - діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів[1].

Досліджуючи питання сутності адміністративно-правового регулювання сфери енергозбереження необхідно використовувати загальновідомі наукові підходи щодо встановлення сутності категорії «сфера правового регулювання» для відображення сутності такого правового явища, як «сфера енергозбереження, як об'єкт адміністративно-правового регулювання».

У юридичній літературі сферою правового регулювання визначають певний соціальний простір (частину суспільних відносин), яку можливо і необхідно впорядкувати за допомогою правових засобів. При встановленні сфери правового регулювання слід виходити не стільки з класифікації суспільних відносин (економічні, політичні, соціально-культурні та ін.), скільки з матерії самого права як нормативного регулятора, цілеспрямованість якого - свобода і порядок у суспільстві[2, с. 259].

Віхров О.П. зазначає, що до сфери правового регулювання входять різні групи суспільних відносин, зокрема: відносини людей з обміну цінностями; відносини з владного управління суспільством; відносини із забезпечення правопорядку, які виникають з порушення встановлених правил, що регламентують поведінку людей [3, с. 197]. На думку вченого, правильне визначення сфери правового регулювання необхідне для того, щоб виключити використання юридичних інструментів у сферах взаємодії людей, які потребують інших засобів соціального регулювання [3, с. 198].

Скакун О. Ф. виділяє наступні ознаки сфери правового регулювання:

1) є соціальною, оскільки право регулює соціальні відносини, а не природні процеси (землетруси, тайфуни, фізико-хімічні явища та ін.);

2) є тією частиною суспільних відносин, що можуть бути врегульовані правом, тобто можуть пройти через волю і свідомість людей (не можна регулювати дії людини, вчинені у стані неосудності чи фізичного примусу);

3) містить у собі сукупність конкретних, типових і повторюваних суспільних відносин, що об'єктивно мають потребу у регулюванні правом, в узагальненні і закріпленні в нормативно-правових приписах (а не суспільних процесів, що протікають за об'єктивними законами громадського життя і не мають потреби в регулюванні правом);

4) охоплює важливі суспільні відносини, що в певний момент найбільше стосуються інтересів суспільства, трудових колективів, організацій, підприємств та ін. Це означає, що сфера регулювання не є статичною, а піддається змінам, залежить від умов внутрішньої і зовнішньої ситуації, рівня економічного, соціального, духовно-культурного розвитку суспільства;

5) має обмежений обсяг охоплення (межі правової регламентації) і не може містити в собі ті соціальні явища, що об'єктивно не допускають формального, юридичного, впорядкування [2, с. 259].

Так, згідно із ст. 1 закону України «Про енергозбереження» метою законодавства про енергозбереження є регулювання відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів, забезпечення заінтересованості підприємств, організацій та громадян в енергозбереженні, впровадженні енергозберігаючих технологій, розробці і виробництві менш енергоємних машин та технологічного обладнання, закріплення відповідальності юридичних і фізичних осіб у сфері енергозбереження[1].

Таким чином, враховуючи теоретичні підходи щодо визначення і ознак сфери правового регулювання та беручи до уваги законодавчо закріплену мету законодавства про енергозбереження можна виокремити наступні ознаки сфери енергозбереження, як об'єкту адміністративно-правового регулювання:

1) є соціальною, оскільки регулює відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження;

2) врегульована правовими нормами;

3) охоплює важливі суспільні відносини, пов'язані з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів, забезпечення заінтересованості підприємств, організацій та громадян в енергозбереженні, впровадженні енергозберігаючих технологій, розробці і виробництві менш енергоємних машин та технологічного обладнання;

4) має обмежений обсяг охоплення (межі правової регламентації), оскільки визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян;

5) містить відповідальність юридичних і фізичних осіб за порушення законодавства про енергозбереження.

Характеристика сфери енергозбереження як об'єкту адміністративно-правового регулювання в Україні передбачає, що в основі суспільних відносин знаходиться певний предмет, а саме: раціональне використання енергетичних ресурсів, що утворює суспільні відносини між суб'єктами використання енергозберігаючих технологій та публічною владою, яка керує цими відносинами.

Тому, для визначення властивостей адміністративно-правового регулювання сфери енергозбереження необхідно визначити таку категорію, як правове регулювання.

За твердженням Римаренка Ю. І., правове регулювання – це форма соціального реагування відповідно до вимог норм права, заснована на усвідомленні суб'єктами права своїх прав та обов'язків [4, с. 752].

Так, Кривицький Ю. В. вказує, що правове регулювання інтерпретується як складова частина правового впливу у межах інструментального (діяльнісно- інструментального) підходу, проте вони можуть виступати і як самостійні форми дії права [5, с. 78].

Щодо відносин, які складають предмет правового регулювання необхідно зазначити позицію М. Цвіка та О. Петришина, які вказують, що – це суспільні відносини, які є юридичним виразом фактичних суспільних відносин, де одна сторона на основі правових норм вимагає від іншої виконання певних дій або утримання від них, а інша мусить виконати ці вимоги, що охороняються державою [6, с. 335].

Проте, науковці адміністративного права звужують це поняття для потреб своєї сфери наукової компетенції, відзначаючи, що об'єктом адміністративно-правових відносин є суспільні відносини, що уособлюють у собі характер діяльності окремих суб'єктів права, юридичні наслідки їх поведінки, певні правові інтереси, зокрема майнового чи немайнового характеру, та ін.; а предметом таких правовідносин стають речі, предмети, майно тощо [7, с. 26].

Оцінюючи сукупність суспільних відносин, що підлягають регулюванню адміністративним правом, необхідно мати на увазі, що до сфери регулювання адміністративним правом належить весь спектр відносин, що формуються під час діяльності органів публічної влади щодо реалізації покладених на них завдань і функцій держави [8, с. 86].

Так, у посібнику виданому під редакцією В. В. Галунька, В. І. Курило, С. О. Короєд та інших авторів, адміністративно-правове регулювання визначається як здійснюваний усією системою адміністративно-правових засобів вплив суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку [9, с. 211].

Також адміністративно-правове регулювання, науковці адміністративного права визначають як цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних і юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [10, с. 51].

На думку І. Шопіної адміністративно-правове регулювання – це адміністративно-правовий вплив, здійснюваний за допомогою комплексу адміністративних засобів та інших правових явищ, які в сукупності складають механізм адміністративно-правового регулювання [11, с. 33].

Стукаленко О. В. зазначає, що адміністративно-правові відносини слід розглядати як результат регулюючого впливу адміністративного права на суспільні відносини, унаслідок чого вони переформатовуються на правові відносини. Пріоритетною тут є теза про те, що адміністративно-правової форми можуть набути різних видів суспільних відносин, насамперед тих правовідносин, які становлять вагому частку у складі предмета адміністративного права [12, с. 39].

Тобто, адміністративно-правове регулювання полягає у впливові на суспільні відносини певних юридичних засобів адміністративно-правового характеру. Адміністративно-правове регулювання в сфері енергозбереження сфері притаманний управлінський характер, а учасники таких відносин виступають носіями прав та обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права.

Висновки. Таким чином, беручи до уваги висвітлені ознаки сфери енергозбереження як об'єкту адміністративно-правового регулювання, її необхідно розглядається, як врегульовані правовими нормами важливі суспільні відносини між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження, що мають певні межі правової регламентації.

Отже, адміністративно-правове регулювання у сфері енергозбереження можна визначити як діяльність органів державної влади, спрямовану на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів з метою їх упорядкування, охорони та розвитку.

Список літератури.

1. Про енергозбереження [Електронний ресурс]: Постановою ВР N 75/94-ВР від 01.07.94– Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0% B2%D1%80>

2. Скакун, О. Ф.. Теорія права і держави [Текст] : підручник / О. Ф. Скакун. - 4-те вид., доп. і перероб. - Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. - 524 с.

3. Віхров О.П. Теорія держави і права: курс лекцій [Текст]: навч. посіб./ Віхров О.П., Віхрова І.О.; Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. – Чернігів: Десна Поліграф, 2015.- 303 с. – Бібліогр.: с. 300-301.

4. Римаренко Ю. І. Правове регулювання / Ю. І. Римаренко // Міжн. поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К.: Ін Юре, 2003. – Т. 1. – 1232 с.
5. Кривицький Ю. В. Механізм правового регулювання в сучасній теорії права / Юрій Віталійович Кривицький // Часопис Київського ун-ту права. - 2009. – № 4. - С. 74-79.
6. Загальна теорія держави і права: [підручник] / за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с.
7. Адміністративне право України : [посіб. для підготовки до іспитів] / Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.О. Терещук, В.К. Шкарупа. – К.: Вид. Паливода А. В., 2001. – 194 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2-х т. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Юрид. думка, 2004. – Т. 1. За- гальна частина. – 584 с.
9. Галуцько В. В. Адміністративне право України. –Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / В. В. Галуцько, В. І. Курило, С. О. Короєд, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єщук, І. М. Риженко, А. А. Іванищук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова; за ред. проф. В. В. Галуцька. – Херсон: Гринь Д. С., 2015. – 272 с.
10. Загуменник В. І. Адміністративне право України: основні категорії та поняття : [навч. посіб.] / В.І. Загуменник, В.В. Мусієнко, В.В. Проценко ; за заг. ред. О.Х. Юлдашева. – К. : Поліграфіст, 2010. – 512 с.
11. Шопіна І.М. Адміністративно-правове регулювання управління органами внутрішніх справ України : [монографія] / Ірина Миколаївна Шопіна. – К. : МП Леся, 2011. – 426 с.
12. Стукаленко О. В. Адміністративно-правове забезпечення будівельної галузі: монографія / О. В. Стукаленко. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 376 с.

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1994), The Law of Ukraine "On Energy-Saving", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80> (Accessed 25 Jan 2018).
2. Skakun, O. F. (2014), *Teoriya prava i derzhavy* [The theory of law and state], Alerta, Kyiv, Ukraine.
3. Vikhrov, O.P. and Vikhrova, I.O. (2015), *Teoriya derzhavy i prava* [Theory of state and law], Desna Polihraf, Chernihiv, Ukraine.
4. Rymarenko, YU. I. (2003), Legal regulation, *Mizhn. politseyska entsyklopediya* [Intern Police. Encyclopedia: in 10 vol.], vol.1, In Yure, Kyiv, Ukraine.
5. Kryvytskyy, YU. V. (2009), "Mechanism of legal regulation in the modern theory of law", *Chasopys Kyyivskoho un-tu prav*, vol. 4, pp. 74-79.
6. Tsvik, M.V. and Petryshyn O.V. (2009), *Zahalna teoriya derzhavy i prava* [General theory of state and law], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
7. Zabarnyy, H.H. Kalyuzhnyy, R.A. Tereshchuk, V.O. and Shkarupa, V.K. (2001), *Administratyvne pravo Ukrayiny* [Administrative Law of Ukraine], Vyd. Palyvoda A. V., Kyiv, Ukraine.
8. Averyanov, V. B. (2004), *Administratyvne pravo Ukrayiny. Akademichnyy kurs* [Administrative Law of Ukraine. Academic course], Yuryd. dumka, Kyiv, Ukraine.
9. Halunko, V. V. Kurylo, V. I. Koroyed, S. O. Drozd, O. YU. Hyrenko, I. V. Yeshchuk, O. M. Ryzhenko, I. M. Ivanyshchuk, A. A. Saunin, R. D. and Yamkova, I. M. (2015), *Administratyvne pravo Ukrayiny* [Administrative Law of Ukraine], vol.1, *Zahalne administratyvne pravo* [General administrative law], Hrin D. S., Kherson, Ukraine.
10. Zahumennyk, V. I. Musiyenko, V.V. and Protsenko, V.V. (2010), *Administratyvne pravo Ukrayiny: osnovni katehoriyi ta ponyattya* [The administrative law of Ukraine: the main categories and concepts], Polihrafist, Kyiv, Ukraine.
11. Shopina, I.M. (2011), *Administratyvno-pravove rehulyuvannya upravlinnya orhanamy vnutrishnikh sprav Ukrayiny* [Administrative and legal regulation of management of internal affairs of Ukraine], МР Леся, Kyiv, Ukraine.
12. Stukalenko, O. V. (2017), *Administratyvno-pravove zabezpechennya budivelnoyi haluzi* [Administrative and legal support of the construction industry], Tsentru uchbovoyi literatury, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2018 р